Наше Слово

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК
TYGODNIK UKRAIŃSKI
UKRAINIAN WEEKLY

Рік LXVIII **№ 9 (3420) Варшава,** 5 березня 2023 року, Ціна / Cena 5 zł (vat = 8%) INDEKS 366609 ISSN 0027-8254 Інтернет-версія газети nasze-slowo.pl

Річниця великої війни: як відбулась акція у Варшаві. с. 2-3

Рік надінтенсивної праці для Об'єднання. с. 8-10

Білоруський контекст війни. с. 11

ISSN 027-8254
09
9 770027 825238

eprasa.pl

ТЕМА НОМЕРА

Марина ОДНОРОГ
Фото з фейсбук-сторінки організаторів

Річниця великої війни: як відбулась акція у Варшаві

24 лютого близько 20 тисяч осіб зібралось під посольством росії на акцію щодо річниці повномасштабної війни росії проти України. Вулицю Бельведерська активно заповнювали люди з прапорами, патріотичною атрибутикою, плакатами з різними гаслами та іменами тих, кого вбила росія. Учасники акції приходили цілими компаніями, обіймалися та не стримували емоцій. Серед присутніх було багато не лише українців, але й поляків, а також інших іноземців. Серед натовпу майорять поруч величезні прапори України та Польщі. Підтримка України – шалена. Рівень емоцій – високий. На сцені – організатори, які цілий рік (а насправді більше) були основними рупорами українців у Польщі.

На початку акції лідерка організації «Євромайдан-Варшава» Наталка Панченко подякувала всім присутнім та зазначила, що це не рік війни, а 8 років та 365 днів війни в Україні. Розпочали акцію зі спогадів, яким був цей шалено важкий, але шалено важливий рік.

Далі надаємо повний текст цих важливих для кожного українця спогадів, що відтворюють хронологію війни та знову переносять у минуле:

Лютий. російські ракети летять у мирні українські міста, а росіяни заходять в Україну з усіх напрямків. Тривають атаки на аеропорт у Гостомелі. Ворог підходить упритул до Києва. Вони спалюють нашу «Мрію», але ми відбиваємо атаку на Щастя. «Русский военный корабль» дізнається маршрут, яким має прямувати.

Березень. росія окуповує Херсон, бомбардує героїчний Чернігів, атакує Харків та Миколаїв. Обстрілює пологовий будинок у Маріуполі та скидає авіабомбу на драмтеатр, де ховаються сотні дітей та жінок. Україні давали три дні, але вона героїчно борониться вже місяць.

Квітень. Україна визволяє Бучу, Ірпінь. Бородянку. Світ дізнається про геноцид, який росіяни знову вчиняють проти українського народу. Збройні сили росії завдають ракетного удару по залізничній станції в Краматорську та вбивають 61 людину. Азовсталь героїчно борониться. «Москва» йде на дно. Світ захоплюється сміливістю українських захисників та захисниць. Україна відновлює контроль над північним кордоном.

Травень. Удруге в історії підписано закон про лендліз. Втрати російських окупантів сягають 30-ти тисяч. У всіх на вустах – «Азовсталь». Оборонці надлюдськими зусиллями утримували територію заводу в знищеному ворогом Маріуполі впродовж 86 днів. Полон. Ми не святкуємо День перемоги, бо у нас буде свій.

Червень. Під ударами артилерії ЗСУ окупанти залишають острів Зміїний.

Липень. Країна-терорист та її народ знов показує свою гнилу сутність. росіяни обстрілюють колонію в Оленівці, де були українські військовополонені. Росіяни обстрілюють центр Вінниці. Ми пам'ятаємо останню усмішку Лізи Дмитрієвої та всіх інших дітей, яких вони вбили. Ми їм ніколи цього не забудемо. Помстимося!

Серпень. Україна героїчно бореться. Це перший місяць великої війни, коли загарбникам не вдалося захопити жодного міста й жодного великого населеного пункту. Наші HIMARS стають нічними кошмарами для окупантів. Вони мріяли про паради, але гниють в українській землі.

Вересень. Наші Збройні сили проводять ефективний контрнаступ на Харківщині. Ізюм, Балаклія, Куп'янськ повертаються додому. Синьо-жовтий браслет на руці, братські могили – ми знову дізнаємось про страшні злочини росіян. Сльози болю. І сльози радості. Україна повертає з полону наших героїв, серед яких і захисники Маріуполя: Орест, Волина, Редис, Пташка... Але в полоні залишаються ще тисячі й ми за них боремось та повернемо кожного.

Жовтень. Палає Керченський міст – символ окупації нашого Криму, який ми скоро повернемо додому. Терористи думають, що зламають народ України, б'ючи по енергетичній інфраструктурі, але їхні ракети ніколи не погасять «світло», яке є всередині українців. Наші покоління пам'ятатимуть, що б не сталося, що завжди краще без вас, росіяни!

Листопад. Херсоне! Рідний! Наш! Ворог не зламав дух херсонців, які з перших днів окупації боролися та вірили, що ЗСУ поверне український прапор на площу Свободи. Ми стаємо ще ближчими до нашої перемоги. Європейський парламент нарешті визнає росію державою-спонсором тероризму. росіянам не місце в цивілізованому світі. Повертайтесь у печери!

Грудень. ЗСУ відбиває атаки окупантів, але вони знову лізуть по трупах своїх же співвітчизників. Фортеця Бахмут стоїть ціною надлюдських зусиль героїчних українських воїнів. Загарбникам ніколи не зламати український дух. Сміливість – це Україна!

Січень. Європарламент голосує за створення спеціального трибуналу для рф та білорусі. Кожного винного буде покарано. російські військові злочинці будуть притягнуті до відповідальності. Вони дізнаються що таке сила закону, а не закон сили, який вони так полюбляють.

eprasa.pl a9b884424a

Лютий. Вони думали взяти Україну за три дні. Минув уже рік. Україна є. Україна буде. Завдяки ЗСУ. Завдяки сміливості українського народу та допомозі наших друзів. Слава ЗСУ! Вічна пам'ять кожному воїну, який віддав життя в боротьбі за українську свободу. Слава Україні!

Під час читання спогадів люди в натовпі не стримували своїх емоцій. Багато хто тихо плакав, адже ці рани від подій ще досі живі.

Катерина разом з чоловіком Євгеном, які мешкають у Варшаві, добре пам'ятають мітинг 24 лютого 2022 року на цій же вулиці.

– Я дуже добре пам'ятаю цей день. Це була десь десята ранку, всі були дуже збентежені й шоковані. Пам'ятаю, як проїздили машини з українськими прапорами і сигналили, а люди підтягувались. У цей день був перший мітинг, на який ми прийшли спонтанно, це була можливість познайомитись з іншими людьми, які теж хотіли щось робити активно. Там я познайомилась з Наталкою Панченко, й далі поступово ми зорганізувались так, щоб ця допомога не була хаотичною. Ми допомагали по черзі, бо у нас мала дитина, яку ми не могли залишити саму вдома, щоб обом відвідувати всі мітинги. Це ми тоді вперше стикнулись з «руськими» так близько тут у Варшаві, – говорить Катерина, яка під час мітингу 9 травня постраждала від сльозогінного газу, випущеного росіянами.

Катерина додає:

– Мені б хотілося, щоб українці, які виходять на протести, пам'ятали, що ворог колективний, а не один. Якщо говорити про свої особисті емоції, то я відчула, що не можу співати гімн на протестах. Це дуже емоційно, підкатує комок до горла й не можеш вимовити жодного слова.

Голова Об'єднання українців у Польщі Мирослав Скірка під час свого виступу зі сцени зазначив, що понад 100 років тому воїни УНР допомагали побороти під Варшавою російську комуністичну навалу, а сьогодні поляки стоять пліч-о-пліч з українцями у війні з російським агресором.

Відомий в Україні й Польщі польський публіцист Славомір Сєраковський, який був ініціатором збору коштів на «Байрактар» для України, зазначив, що суму, котру вдалося зібрати, буде розподілено на декілька проєктів для ЗСУ. Зокрема, за ці гроші буде створено сучасний мобільний навчальний центр в Україні, де навчатиметься 600 українських військовослужбовців.

Одним з найдраматичніших моментів акції стало опускання всіх плакатів, окрім тих, на яких було написано імена вбитих росіянами на війні українців та іноземців, котрі боронили Україну. Під пісню «Гей, пливе кача» у 20 000-му натовпі запанувала тиша, яка переривалась лише тихими сльозами присутніх. Хвилина мовчання.

Неодноразово під час мітингу організатори вимагали трибунал для російських військових, F-16 для України, а також скандували «Слава Україні! Героям Слава!», «Слава ЗСУ!», «Україна – понад усе!».

Дорогою до Сейму в натовпі постійно звучали фрази з назвами українських міст, до яких додавали: «Ми з тобою!». Так учасники хотіли показати єдність з українцями, які зараз перебувають на тимчасово окупованих територіях або просто на території України.

На сцену біля Сейму вийшли представники варшавської влади та посол України в Польщі Василь Зварич, який зазначив, що вірить у те, що свобода, яка об'єднує українців та поляків, переможе, й подякував Польщі та її громадянам за підтримку.

– Є за що дякувати. Ми чекали на танки «Леопард» – вони вже в Україні. Я також вірю, що будуть і F-16, – зазначив Василь Зварич.

Представники українських організацій у Польщі зачитали лист подяки до представників польської влади та простих поляків. А згодом на сцені виступили представники варшавської влади, які зазначили, що продовжуватимуть допомагати українцям скільки буде потрібно.

Допомагати скільки потрібно готові й українці в Польщі. Наприклад, Оксана волонтерить ще з 2014 року. Для неї війна почалась саме тоді – батько та багато друзів уже воювали до 2022 року. Батько вдруге на фронті.

– Я вважаю, що дуже важливо відвідувати такі акції. Бо ті, хто зараз перебуває в Європі вимушено або жив тут раніше, мусять постійно нагадувати Європі що відбувається, що триває повномасштабна війна й гинуть люди. Тільки таким постійним приверненням уваги ми можемо добиватись більшого озброєння для нашої країни, світової підтримки. Для мене важливі не тільки акції, але й конкретні дії. Цього разу, коли згадували міста, згадували удар по Вінниці, – одразу знайомий перед очима, який там опинився й загинув від рук російських терористів. Коли називали напрямки фронту, то теж перед очима мої друзі, яких я втратила. Водночас відчуваєш єдність, бо наших людей було дуже багато, – розповідає волонтерка.

Оксана зазначає, що Україну може врятувати тільки наша повна та безапеляційна перемога та повернення до кордонів 1991 року.

Ми можемо виграти своїми конкретними діями в допомозі армії. Потрібно пам'ятати перед яким викликом стоїть наша держава, тому варто допомагати. Це може бути будь-який посильний донат, зроблена окопна свічка, сплетена маскувальна сітка або просто розмова з іноземцями про війну в Україні, або виходити на акції. Для мене важливо, щоб люди не абстрагувались від того, що відбувається, – додає дівчина.

Демонстрація закінчилась запалюванням ліхтариків на телефонах, аби військові, українці та весь світ бачив підтримку, яка існує у Варшаві. ●

eprasa.pl a9b884424a

Анна ВІННИЦЬКА

«365 днів боротьби за свободу»

2022 рік для українців має чіткий поділ – до 24 лютого й після. День, коли росія розпочала війну, для українців став вирішальним. Після цієї дати вже неможливо повернутися до колишнього життя, особливо дітям, які живуть в Україні або мусили залишити власну домівку. Так само цей день став вирішальним для товариства «Майстерня» в Кошаліні, й тому до річниці війни в Україні товариство видало унікальний календар «365 днів боротьби за свободу», що починається днем 24 лютого. У календарі вміщено малюнки дітей-біженців, які внаслідок війни в Україні мешкають у Кошаліні та його околицях. Також там відмічено важливі дати першого року повномасштабної війни, що ми повинні пам'ятати.

– Для українців двадцять четвертого лютого світ зупинився й ніколи вже не буде таким, як до цього. 2022 рік для товариства «Майстерня» був дуже важким, оскільки як організація ми не були готові на такий масштаб допомоги. Тоді так нам здавалося... Але, дивлячись на це з перспективи нинішнього дня, я переконана, що ми все ж таки були готові, тільки про це ще не знали. Беручи до уваги обсяг відправленої гуманітарки в Україну, кількість благодійних концертів, на яких ми збирали гроші на потреби людей в Україні, нашу допомогу дітям біженців, я переконана, що ми, як і всі українці, справилися. А до того ж ще приєднувалися до

польських заходів, – каже Дарія Антошко, голова товариства «Майстерня».

«Ми знаємо, що цієї виставки і цих малюнків ніколи не мало бути. Проте вони є, і ми хочемо поділитися ними зі світом...» Календар став продовженням виставки «Я покажу свою Україну», яку раніше товариство «Майстерня» підготувало в Кошаліні. На малюнках дітей-біженців можна побачити квітучі лани, птахів, домашніх улюбленців, неушкоджені будинки, спокій, усміхнених людей, але водночас і криваві відбитки рук на прапорі України, танки, літаки, ракети, руйнування, жах, біль, сльози... Згодом на основі цієї ж виставки було знято документальний фільм про війну очима дітей, прем'єра якого відбудеться під час кошалінського фестивалю фільмових дебютів «Młodzi i Film». Стрічку зняли студенти Лодзької кіношколи, вони також написали сценарій.

– Картини дітей, що увійшли до календаря, містять багато символіки, і це певна терапія не лише для дітей та їхніх матерів, але також для кожного з нас. Навіть якщо дехто зараз дає раду власним емоціям, це не означає, що ми забули про війну. Вона в кожному з нас. Тож варто купити календар, бо так ми підтримаємо Україну і водночас торкнемося до трагічної історії, яка залишиться з нами назавжди, – зазначає Дарія Антошко.

До випуску календаря причетне теж Об'єднання українців у Польщі, яке частково профінансувало його видання. Тому календар можна буде придбати також в ОУП. Мінімальна ціна календаря – 30 зл. і більше. Весь прибуток від його продажу буде передано на допомогу Україні. ●

КАЛЕНДАР МОЖНА КУПИТИ:

Товариство «Majsternia», вул. Niepodległości 24-26, Кошалін (кожного четверга з 9 до 15 години) та **Книгарня «Literka», вул. Zwycięstwa 135, Кошалін** (пон.-вт. 10-18 та суб. 10-14)

Щоб отримати календар поштою, потрібно здійснити переказ на рахунок:
Stowarzyszenie Majsternia 37 1020 2791 0000 7502 0112 9444 TYTUŁEM: darowizna + kalendarz
До суми потрібно ДОДАТИ кошти за пересилку (15 zł)

Замовлення також можна зробити в ОУП: **Związek Ukraińców w Polsce, вул. Kościeliska 7, 03-614 Варшава**
Рахунок:
Bank Millennium S.A.
Номер рахунку (PLN) **57 1160 2202 0000 0000 3836 0368**
Номер рахунку (USD) **20 1160 2202 0000 0000 5515 6196**
SWIFT: **BIGBPLPW XXX PL**

eprasa.pl a9b884424a

ГРОМАДА

Орест ЛОПАТА
Фото з архіву Олександри Кріль

Будівництво церкви в Оструді: узяти справу в свої руки

Кожен, хто подорожує потягом, їдучи залізничним шляхом від Ілави до Ольштина, з вікон вагона серед мальовничого краєвиду, посеред озер, може бачити ошатну невелику церковцю в маленькому місті Оструда неподалік Ольштина. Це частина архітектурного краєвиду регіону Вармія й Мазури, який позначено переважно шпилястими готичними вежами костьолів. Подібну картину можемо бачити й у багатьох інших містах регіону, наприклад у Ґіжицьку.

Оструду серед інших міст Вармії та Мазурів вирізняє надзвичайно діяльна громада місцевих українців. ОУП тут налічує кілька десятків членів, які активно працюють, попри те, що поряд розташовано дуже активний Ольштин. «Робимо свою роботу», – говорять вони.

Ще однією особливістю цієї громади є те, що її представники своїми руками побудували церкву. Було так, що острудські активісти разом зі своїми дітьми клали цеглу, зводячи стіни своєї святині. Зараз кожної неділі Олександра Кріль в острудській церкві розповсюджує «Наше слово». Храм став центром громадського життя, тут зосереджено всі ініціативи.

Про це розповідають Олександра та Франек Крілі.

Оструда – не в тіні Ольштина

Олександра Кріль

Зараз наші головні завдання – це допомога Україні, зокрема проводимо благодійну збірку харчів та грошей. Це основна діяльність острудської української громади на сьогодні. Щодня здійснюємо цю важливу роботу, у такий спосіб підтримуємо зв'язок з Україною. Це також об'єднує нашу місцеву меншинну громаду.

Будуємо церкву

Франек Кріль, голова гуртка ОУП в Оструді

У 1993 році ми купили земельну ділянку для будівництва церкви. У вересні того ж року єпископ Іван Мартиняк освятив це місце. Так розпочалося будівництво.

З 2001-го до 2006-го ми швидкими темпами проводили роботи. Основною проблемою, з якою довелось зіткнутись під час спорудження церкви, було те, що ділянку розташовано в багнистому старому річищі ріки Дрвенца.

Можна сказати, що багато грошей пішло «в землю», тобто треба було забивати в землю залізобетонні палі, щоб стабілізувати ґрунт. Тут нам допоміг місцевий підприємець, який має спеціалізовану фірму.

Тодішній наш парох, уже покійний о. Євген Кузьмяк, вів душпастирську послугу та був від початку присутній на будівельному майданчику. Після його смерті з 1 липня 2005 р. нашим острудським парохом став о. Ярослав Гостинський.

Члени нашої громади дійсно побудували церкву своїми руками. Гроші на будівництво отримали від державних установ, що здійснюють меліораційні роботи, трохи надійшло з фундацій Америки.

Коли будівництво церкви, на щастя, «вийшло із землі», ми опинилися без грошей. Залишилися тільки власні сили. «Що далі?» – питали ми себе. Замовили будівельні матеріали, а з власниками домовились, що заберемо їх тоді, коли отримаємо кошти від фундацій. У цей складний час допомагали нам друзі-поляки: один дав транспорт, другий – матеріали, третій привіз пісок. Однак основні роботи проводили своїми руками. Ми день за днем багато й важко працювали, навіть допомагали класти цеглу. На будівництві разом з нами працювали наші діти.

Сьогодні, коли все зроблено, на жаль, у нашій громаді вже немає такого величезного ентузіазму. Мігранти з України, правда, приходять до нашої церкви, зокрема ті, які приїхали із Західної України. Коли біля Оструди було будівництво автошляху до Ґданська, зводили бетонні мости, кожної неділі церква була повнісінька. Мігранти також роблять пожертви на наші збірки для України. На свята церква не могла вмістити всіх вірян й частина з них стояла довкола святині.

Громадська діяльність

Маємо пункт навчання української мови в початковій школі №3. Так само організували навчання польської мови для біженців з України. Це потрібно, бо на найбільшому місцевому заводі, м'ясокомбінаті «Морліни», працюють переважно українці.

Найбільшою проблемою ОУП, але, здається, не лише в Оструді, є те, що серед нас немає молоді. Після закінчення ліцею їдуть на навчання в Ґданськ, але сюди вже не повертаються. Приїжджають до Оструди тільки на свята. Натомість Олександра Кріль уже пенсіонерка та може присвятити свій час українській громаді Оструди. ●

eprasa.pl a9b884424a

Освітній кластер MriyDiy

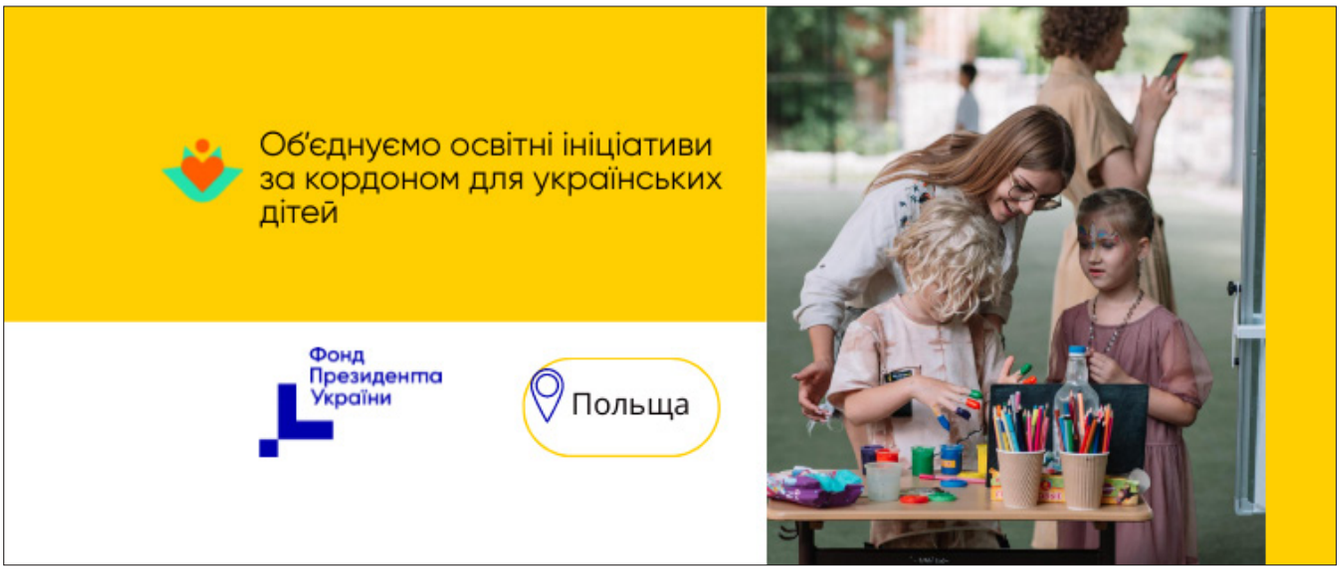

«Україні необхідно зробити перший крок до вивчення української мови у польських школах»

Освітній кластер підтримує ініціативу включення польської мови до переліку навчальних предметів, з яких проводиться зовнішнє незалежне оцінювання. Таке рішення є необхідним кроком, аби польська сторона дозволила вивчення української мови як іноземної мови у польських закладах середньої освіти.

«Українські учні, окрім англійської мови, у школах можуть обирати другу іноземну мову серед французької, іспанської, німецької та інших мов. Але серед цього списку немає польської мови. Зважаючи на наше стратегічне партнерство з Польщею, яке особливо посилилося після початку повномасштабного вторгнення, Освітній кластер MriyDiy у Польщі підтримує ініціативу включення польської мови до переліку другої іноземної мови з можливістю складання ЗНО. Це рішення є необхідним на шляху до включення української мови як іноземної до переліку навчальних предметів у польських школах з уведенням можливості складати екзамен з української мови як новітньої іноземної мови на атестат зрілості (matura). Окрім цього, цей крок дозволить українським учням легше вступити до вищих навчальних закладів Польщі», – повідомила Лариса Жигун, голова Освітнього кластеру MriyDiy у Польщі.

«Найбільше запитів з питань адвокації Освітній кластер отримав саме з питання можливості вивчення у Польщі української мови, історії, літератури та культури для збереження національної самоідентичності, – розповіла очільниця Освітнього кластеру MriyDiy у Польщі. – Питання полягає у тому, що, на жаль, на сьогодні немає таких освітніх програм у польських школах. Українську мову у класах і групах, де викладають українську мову як мову національної меншини, можуть вивчати лише громадяни Польщі, натомість громадяни України позбавлені такої можливості. Відповідний лист про це Освітній кластер направив до Міністерства освіти та науки України у грудні минулого року. Включення польської мови як другої іноземної мови до навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти дозволить очікувати відповідних рішень з польської сторони».

Нагадаємо, у Кабінеті Міністрів України розглядають можливість внесення польської мови до списку предметів, з яких проводиться зовнішнє незалежне оцінювання (ЗНО). Відповідну заяву під час наради з представниками Міністерства освіти і науки та Українського центру оцінювання якості освіти 31 січня зробила віцепрем'єр-міністр Ірина Верещук. Для цього, за її словами, необхідно внести відповідні зміни у законодавство України.

Довідково про Освітній кластер MriyDiy:

Освітній кластер MriyDiy у Польщі було створено у вересні 2022 року з метою об'єднати українські освітні ініціативи та надавати адвокаційну, комунікаційну і методологічну підтримку його учасникам. Ініціаторами проекту є Фонд Президента України з підтримки освіти, науки та спорту. Освітній кластер MriyDiy організовано задля збереження української ідентичності, мови, історії і культури серед українських громадян, що тимчасово проживають за кордоном та прагнуть повернутися в Україну після війни.

Більше інформації на фейсбук-сторінці: **mriydiycluster**

eprasa.pl a9b884424a

ПУЛЬС УКРАЇНИ

Фото з Офісу президента України

Байден в Україні. Напередодні річниці повномасштабного вторгнення росії Україну відвідав президент США Джозеф Байден. Його поїздку не анонсували, вона відбулася несподівано для широкого загалу. Також треба зазначити, що це перший візит американського президента до України не лише з початку війни, а й за останні 15 років. 20 лютого Байден зустрівся з президентом Володимиром Зеленським та провів спільну розмову. Також разом вони відвідали Свято-Михайлівський Золотоверхий монастир у Києві та поклали квіти до Стіни пам'яті загиблих за Україну, що розташована поруч. Цей візит став надзвичайно важливим сигналом підтримки українців і черговою демонстрацією того, що Америка стоїть на нашому боці у війні з росією. «Перший телефонний дзвінок із підтримкою України був із Білого дому. Дякую за ваше лідерство. Дякую також за двопартійну підтримку, за підтримку з боку Конгресу», – зауважив Володимир Зеленський, згадуючи події річної давнини. Джо Байден привіз не тільки слова підтримки, а й більш матеріальні речі, зокрема повідомив про новий пакет допомоги, що складає 500 млн доларів. «Я оголошу про чергову поставку критично важливого обладнання, включаючи артилерійські боєприпаси, протитанкові системи та радари повітряного спостереження, щоб допомогти захистити український народ від повітряних бомбардувань», – заявив Джо Байден напередодні візиту у своїй офіційній заяві. Також він пообіцяв запровадити нові санкції проти російських громадян та компаній, які підтримують військову складову в рф. «Коли путін розпочав вторгнення майже рік тому, він вважав, що Україна слабка, а Захід розділений. Він думав, що зможе пересилити нас. Але він глибоко помилявся, – йдеться в заяві американського президента. – За останній рік Сполучені Штати створили коаліцію країн від Атлантики до Тихого океану, щоб допомогти захистити Україну, надаючи безпрецедентну військову, економічну та гуманітарну підтримку – і ця підтримка триватиме».

Візит в Польщу. Опісля того, як президент США відвідав Україну, він вирушив до Польщі, де 21 лютого зустрівся з польським президентом Анджеєм Дудою. Також у Варшаві він виголосив публічну промову, на яку зібралося багато людей. Нагадаємо, рік тому він вже виступав у польській столиці з історичною промовою, де чітко заявив про підтримку Америки.

Анджей Дуда зазначив, що візит американського президента надзвичайно важливий з точки зору безпеки. «Ми віримо, що Америка здатна підтримувати та охороняти світовий порядок і показувати всім агресорам, які хочуть знищити життя інших, хто хоче взяти під контроль інші країни, хто хоче поневолити інші нації, що демократична спільнота в особі США не погоджується на таку поведінку. Для польського народу ваша присутність, пане президенте, надзвичайно важлива з точки зору безпеки. Ми раді, що ви виступите з промовою тут, у Польщі», – сказав він.

Байден зі свого боку підтвердив відданість Вашингтона колективній безпеці НАТО і гарантував, що командний штаб американських військ буде в Польщі. Також він віддав належне тому, як країна підтримує вимушених утікачів від війни: «Польща приймає понад 1,5 мільйона біженців від цієї війни, благослови вас Боже. Ваша щедрість, ваша готовність відкрити своє серце та свій дім надзвичайна».

Фото з твітера Канцелярії президента РП

Президенти обговорили роль Польщі у військовій та гуманітарній підтримці України, відбудові країни після війни, згадали про майбутній саміт НАТО, що відбудеться у липні цього року, приділили увагу стану безпеки в Європі, а зокрема на східному флангу НАТО.

Підготувала Тетяна ДАНЮЧЕНКО

eprasa.pl a9b884424a

Марина ОДНОРОГ
Фото Павла Лози та з архіву ОУП

«2022-й став для Об'єднання роком надінтенсивної праці»

Мітинг у Варшаві напередодні 24 лютого 2022 року

Нові виклики, нові можливості та рік максимальної активності Об'єднання українців у Польщі. Повномасштабна війна значно змінила роботу ОУП та особисті плани голови Мирослава Скірки, який очолив організацію у 2021 році. Очільник Об'єднання розповідає, яким 2022-й став для ОУП, про співпрацю з міжнародними організаціями, включеність в допомогу ЗСУ, польсько-українські відносини, російську пропаганду у Польщі та виклики, що чекають нас у 2023 році.

Пробудження української активності в Польщі

– Війна сильно вплинула на діяльність організації. Наші плани на 2022 рік змінилися радикально. 24 лютого, коли почалося це прокляте повномасштабне вторгнення, у нас раптово з'явилися нові виклики. По-перше і головне – треба було допомагати Україні. Наша громада завжди була активна в співпраці з Україною. Ми маємо багато індивідуальних, родинних зв'язків. Наші відділи працювали з деякими українськими організаціями, ми були посередниками в двосторонніх контактах між польськими та українськими містами та регіонами. Тож почалась війна і наша громада дуже активно відгукнулась на допомогу з перших днів, – каже Мирослав Скірка.

Він додає, що кожне польське місто і кожна польська організація хотіли допомагати Україні. Тому ОУП стала посередником, адже знали мову, мали зв'язки і швидко зорієнтувались, що треба робити. Допомога була організована практично відразу. За майже рік війни було пожертвувано десятки мільйонів злотих на допомогу Україні та українцям. Передавалась гуманітарна допомога, люди активно організовували збори, надавали житло біженцям. Кожен працював і продовжує працювати за-

eprasa.pl a9b884424a

раз на перемогу. Масштаб активності та організованості був дуже великим.

Голова ОУП помічає, що допомога українцям розворушила саму нацменшину в Польщі і члени ОУП почали активніше включатись в діяльність.

– Для нас, як для організації, яка працювала роками і відчувала певну проблему, що в нашій громаді були активні лідери, але їх було мало, а решта громади – більш пасивна, 2022 рік став роком високої мобілізованості. Майже всі включились в допомогу. І це було нове пробудження української активності в Польщі.

Окрім цього, у минулому році була ще одна зміна – відбулось багато подій, які в звичайному робочому календарі ніхто не планував: мітинги, демонстрації, акції протесту та підтримки, концерти та дискусії. 2022 рік став для Об'єднання роком надінтенсивної праці. До цього ми функціонували по-іншому. Ми реалізовували свої календарі заходів, звичайні освітні, культурні події. В 2022 році їх стало значно більше, масштаб участі людей – значно більший і зацікавленість польської влади цими подіями – також значно більша. Всі відчували потребу показати солідарність з українцями, – ділиться голова ОУП.

Співпраця з міжнародними фондами

За словами Мирослава Скірки, найбільша активність організації була навіть не у Варшаві, а у Перемишлі. Саме там вже 24 лютого зустрічали перші потяги з українськими біженцями, надавали їм допомогу та підтримку.

– Вони одразу ж на ходу викликали сотні волонтерів, зробили штаб, який координував роботу волонтерів, і все це робилося безкоштовно, без підтримки. Вони почали збирати гуманітарну допомогу, дали людям можливість ночувати в приміщенні Народного дому в Перемишлі і допомагали відправляти людей далі Польщею. Волонтери працювали там 24/7, почали приїжджати люди з нашого Об'єднання, залишалися у знайомих, але усі активно допомагали, – згадує голова.

В результаті Перемиський відділ побачили всі і через кілька тижнів з'явились великі громадські організації, які готові були налагоджувати партнерство та допомогу саме через ОУП.

– Ми отримали фінансування на проєкти з декількох найбільших світових гуманітарних організацій. Це були Care, Oxfam, пізніше – PAH (Польська гуманітарна акція). Приїздило дуже багато приватної гуманітарної допомоги. За інформацією до нас зверталися дипломатичні представники з кількох держав, відвідували міністри декількох урядів. В Перемишль приїздили представники різних гуманітарних організацій з цілого світу, дивились на те, що там потрібно, дивились як і що робити. Так ОУП почало організовувати співпрацю і з польськими організаціями, і з міжнародними, – розповідає Мирослав Скірка.

До цього ОУП не мало досвіду співпраці з великими міжнародними організаціями, тому 2022-й став роком викликів, постійного навчання та адаптації процесів, адже в такому партнерстві інакша звітність та механізми роботи. Проте ця співпраця показала, що за понад 30 років роботи Об'єднання здобуло хорошу репутацію.

Важливі події 2022 року

Голова ОУП розповідає, що для української громади в Польщі найважливішою подією була 75-та річниця акції «Вісла», відзначення якої було заплановане на кінець квітня. Але війна в Україні внесла свої корективи і повноцінно займатись річницею не було змоги, адже фокус був інакший.

– Акція «Вісла» – це подія, яка в польському середовищі сприймається дуже неоднозначно. Багато людей і досі оцінює її як щось добре і позитивне. Тому що вона людей з території польсько-українського пограниччя розселила по всій Польщі. Люди були примушені до асиміляції, і таким чином влада думала, що українське питання в Польщі буде знято. Це було боляче, протизаконно, але оцінка результатів та вжитих засобів в польському суспільстві залишається суперечливою, тож досить багато людей і сьогодні думає, що це по суті – добре. А ми говоримо, що акція «Вісла» була депортацією, а депортація після 1945 року, за Нюрнберзьким трибуналом, є злочином проти людства. Акція «Вісла» була зроблена комуністичною польською владою, але та влада за неї не вибачилась і не зробила жодних спроб щось виправити. Ми мали проблеми з людьми, які були ув'язнені в таборі в Явожні, яких не хотіли визнати жертвами комуністичної системи, – пояснює Мирослав Скірка.

Він також додає, що ОУП до 2022 року постійно сперечалося з польським урядом та частиною польського суспільства стосовно того, чим насправді є акція «Вісла» і в чому її суть. Але коли в Україні почалася повномасштабна війна, це питання відставили на потім, адже важливим стало те, що відбувається зараз і що буде в майбутньому.

У 2022 році відбувся ювілей двох важливих колективів ОУП – 50-річчя чоловічого хору «Журавлі» та ансамблю пісні і танцю «Ослав'яни». Також відбувались різні дитячі фестивалі. Важливою подією став вчительський конгрес, на який з'їхались вчителі української мови зі всієї Польщі поговорити про наявні проблеми. На місцевому рівні відбувалися різні концерти, заходи, відзначення Дня незалежності України.

10.

eprasa.pl a9b884424a

– 2022 рік був для нас роком посиленої культурної активності, культурної присутності України і українців в Польщі. Якби треба було скласти календар всього, що відбулося за цей час, то для цього потрібно було б створити окрему інституцію, щоб цим зайнялася, – ділиться голова ОУП.

Виклики 2023: вибори, освіта українських дітей та російська пропаганда

– Ми є організацією, яка опікується тим, аби українці в Польщі могли бути українцями. Зазвичай ми робимо це за допомогою культурних і суспільних заходів, а також плекання системи освіти. Хоча освітою в Польщі опікується держава, але ми допомагаємо, звертаємо увагу на проблеми українських шкіл. Без системи освіти в українських школах нам буде важко зберегти свою ідентичність, тож ми це робимо і плануємо й далі робити. Це два основних напрямки, які не є дискусійними, – зазначає Мирослав Скірка.

Ще до початку повномасштабної війни кількість українців в Польщі збільшувалась щороку, але то був поступовий процес, а зараз їх дуже багато, тож основною проблемою є те, що польська система освіти не пристосована до такої кількості українців і такої ситуації.

– Перед нами всіма зараз серйозний виклик і велика проблема: як допомогти нашим дітям тут у Польщі, які б хотіли залишатися українцями. Створити механізм, щоб вони навчались української мови, культури, історії. Тут потрібні рішення та якісь дії і української держави, рішення та допомога міжнародних організацій, потрібно сконсолідувати сили і вирішити це питання, – каже очільник Об'єднання.

За словами пана Мирослава, проблема біженців у Польщі вже не така гостра – більшість знайшли роботу і почали облаштовувати своє життя тут. Залишається лише питання щодо вразливої категорії біженців, які будуть з'являтись: хворі, самотні, старшого віку. Тут громадським організаціям, місцевій владі і державі потрібно буде знаходити механізми, щоб вони не почувались покинутими.

Мирослав Скірка також зазначив, що свідомий того, що емоції щодо українців на виборах можуть використовувати різні політичні сили в Польщі:

– Є звіти, які показують, що на різних рівнях розповсюджуються фейкові розповіді про те, що присутність українців в Польщі є проблемою, бо хтось не може потрапити до лікаря, в когось дитину в школу не взяли, але зазвичай це якісь вигадки людей. Але ці настрої будуть, будуть групи людей в Польщі, які завжди пробували гратися в антиукраїнські настрої в польському середовищі. Це завжди було десь 12-15% виборців і вони можуть мобілізуватись.

Проте наразі йде гостра фаза війни, Польща дуже активно підтримує Україну і риторика представників влади на телебаченні переважно проукраїнська. Важливо, що є багато представників польської влади і адекватних громадських організацій, які уважно слідкують за проявами мови ненависті, яку деякі середовища намагаються розкрутити.

– Ми були свідками проєкту «Стоп українізації Польщі», який ультраправі польські середовища, відкрито проросійські, пробували роздмухати, але це стало поразкою для них. Зазвичай їхні меседжі абсолютно абсурдні. російська пропаганда підтримує такі середовища, вони напряму співпрацюють з росією. Я не можу говорити про фінансування, бо не маю прямих доказів, але вони дійсно тісно пов'язані. Якщо порівняти наративи, які прокручують в росії, і наративи, які ті наші середовища просто всліпу повторюють, то висновки можна зробити. І не треба на це ображатись, треба просто приймати це як факт і робити своє. Треба просто співпрацювати з людьми, які дивляться тверезо, реально і по правді можуть оцінити, що говорить російська пропаганда, – говорить Мирослав Скірка.

«Ми маємо шанс виправити помилку Хмельницького»

Голова ОУП зізнається, що дуже боявся, що посилена присутність українців у Польщі може викликати конфлікт, але в дійсності такого не відбулося. Поляки бачать щиру вдячність українців за допомогу, а українці теж мають дуже добрі асоціації з Польщею.

– Парадоксально, що ця війна може призвести до того, що відчуття спільного польсько-українського інтересу стане певною аксіомою нашого життя. Є спільна польсько-українська мета – виграти цю війну, і по-друге – збудувати зовсім інші польсько-українські відносини на майбутнє. Те, що Польща підтримує Україну щодо вступу в ЄС та членства в НАТО, показує, що ми маємо справу з появою стабільної системи присутності України в Європі. Те, що може створити нову перспективу українсько-польської співпраці. Якщо ми будемо разом в ЄС, то будемо в одному економічному просторі, це важливо. А якщо будемо в оборонній системі, то будемо разом безпечніші. Ставши разом членами НАТО, ми ніколи не будемо ворогами одне одному. А ворог одного з нас буде нашим спільним ворогом. Я би сказав, що ми зараз маємо історичний шанс – ми, поляки і українці, – виправити помилку Хмельницького і вирвати Україну назавжди з лап росії, – підсумовує Мирослав Скірка. ●

eprasa.pl a9b884424a

Григорій СПОДАРИК

Білоруський контекст війни

Білорусь утратить залишки самостійності, якщо прямо вступить у війну в Україні, – говорять експерти аналітичної групи «Білорусь-Україна-Регіон», яка діє при Центрі Східноєвропейських студій Варшавського університету. В їхньому новому звіті бачимо також характеристику сучасного білорусько-українського діалогу.

Експерти не мають сумнівів у тому, що Білорусь уже сьогодні перебуває під гібридною окупацією москви. Після протестів у відповідь на виборчі фальсифікації в 2020 році і їхнього придушення режим т.зв. президента Алєксандра Лукашенка закрив собі будь-які можливості економічних чи політичних зв'язків із Заходом. Єдиною альтернативою залишилася москва, яка вміло використовує цю можливість. Крім того, Лукашенко максимально обмежив функціонування установ, що мали хоч ілюзорну незалежність від центральної влади. Він придушив і підприємницьку діяльність, зокрема досить сильну в Білорусі галузь інтернет-технологій, приватні заклади охорони здоров'я, мас-медіа та школи. Активних громадян, представників середнього класу й власників приватного бізнесу режим автоматично визнає ворогами. Експерти відзначають, що за останні два роки з Білорусі могло виїхати навіть 40 тисяч IT-шників. «Тільки економічна підтримка кремля дозволяє Лукашенку зберігати політичну владу в державі», – пише один з експертів Каспер Ваньчик.

У звіті зауважують також, що залежність перетворила Білорусь у антизахідне і антиукраїнське знаряддя в руках москви. Наслідком цього є мілітарна присутність росіян у Білорусі та дозвіл на мігрантську кризу на кордоні з Польщею. «Політика росії щодо Білорусі, використання її території та ресурсів у війні з Україною доводять, що білоруська держава не має можливості виконувати ефективний контроль над своєю територією. Тому можна говорити про окупацію Білорусі», – стверджує ще один дослідник Павел Усов. Він представляє можливі наслідки офіційного визнання Білорусі окупованою державою. З одного боку, це могло б означати, що вона не є співагресором, але черговою жертвою росії. З іншого боку, частина населення, яка надалі позитивно дивиться на москву, могла б зрозуміти, що політика кремля є нищівною як для держави, так і самого суспільства. Такий геополітичний жест міг би також принести усвідомлення, що війна в Україні відбувається не лише за її існування, але й Білорусі також. Урешті визнання її окупації з боку росії могло б вплинути на підтримку в Західній Європі тих, хто тікає від режиму Лукашенка.

Експерти підкреслюють також, що альтернативою для режиму та його «мецената» у москві є програма «Цифрова Білорусь», робота над якою постійно триває. Головна ідея проєкту полягає у перенесенні суспільного, культурного, а згодом і політичного життя незалежних білорусів у віртуальний простір. Там можна буде скористатися порадою приватного лікаря, записатися на незалежне навчання, купити певну послугу, товар чи в майбутньому взяти участь у виборах. Доступ до такої платформи можна буде мати з будь-якого куточка світу. У проєкті йдеться й про те, щоб дати противникам режиму Лукашенка можливість створення незалежної громадської мережі. Водночас експерти відзначають, що проблеми можуть виникнути не так у технічних питаннях, як у політичних, у бажанні підпорядкувати нову цифрову Білорусь котроюсь із опозиційних фракцій.

Наступний автор Олександр Шевченко зосередився на українсько-білоруських відносинах. Дослідник підкреслив, що будь-яка співпраця Києва з Мінськом стала неможлива після того, як т. зв. президент Лукашенко визнав Крим російським, а потім Білорусь стала учасником російських воєнних злочинів. Однак офіційних дипломатичних відносин з режимом не розірвано. Серед причин указано економічні питання (необхідний імпорт з Білорусі) та той факт, що Білорусь – один із шляхів утечі українців з росії й окупованих територій. Також у дослідженні наведено слова представників української влади, що дипломатичні відносини буде розірвано одразу ж у випадку, якщо білоруське військо атакує Україну. Експерт зауважує, що українська сторона не захотіла встановити відносини зі Світланою Тихановською, яка була конкуренткою Алєксандра Лукашенка під час президентських виборів. В Україні, зокрема, не мають упевненості щодо стійкості її політичних поглядів, а в її оточенні бачать осіб, щодо яких українські спецслужби мають підозри. Проте, як підкреслює Олександр Шевченко, Світлана Тихановська є єдиною легітимною у суспільстві представницею Білорусі та має також міжнародне визнання. «Тому переважна більшість білорусів, які проти Лукашенка, дуже болісно сприймають ігнорування Україною Тихановської (...). Наслідком цього є зменшення проукраїнських голосів серед білорусів. І якщо події в регіоні почнуть розвиватися стрімко (наприклад, у результаті падіння режиму путіна швидше, ніж очікувалося), ми можемо опинитися поруч з оновленою Білоруссю, де політичне керівництво не довірятиме Україні», – відзначає Олександр Шевченко. Він стверджує також, що небезпечною може бути ставка на білоруський полк імені Кастуся Калиновського, який входить до Збройних сил України. Спроба надати йому політичну функцію може бути розглянута як втручання України у внутрішні справи білорусів та спроба робити із себе «старшого брата». Олександр Шевченко вважає, що у цій ситуації Україна може або посилити наявні розбіжності та розколи серед білоруських демократів, або виступити посередником між ними та об'єднати їх, щоб перемогти диктатора і прихильників москви. Водночас автор підкреслює, що така можливість для України не триватиме вічно, а можливість впливу на демократично налаштовану частину білоруського суспільства може ослабнути.

Зараз же багато залежатиме від того, на який крок наважиться або ні білоруський диктатор. ●

Детальніше про це – на інтернет-сторінці Центру Східноєвропейських студій, де доступні усі звіти аналітичної групи.

eprasa.pl a9b884424a

КУЛЬТУРА

Аліна КУВАЛДІНА

«Я бачив, як плакали люди, що ніколи не плакали»

Азад Сафаров
Фото з фейсбук-сторінки героя статті

Українська документальна стрічка «Будинок зі скалок», що розповідає про дітей та вихователів Лисичанського центру соціально-психологічної допомоги, цьогоріч вперше в історії отримала номінацію на відому американську кінематографічну премію «Оскар». Фільм спільного виробництва України, Швеції, Данії та Фінляндії був профінансований Держкіно України, копродюсерами є Дар'я Бассель і Вікторія Хоменко від компанії Moonman. Стрічка показує, як поблизу лінії фронту складаються долі дівчат та хлопців, котрих забрали від батьків через неналежний догляд. Ми поспілкувалися з другим режисером та лінійним продюсером «Будинку зі скалок» Азадом Сафаровим і дізналися, які складнощі виникали під час зйомок, що не ввійшло до кінцевого варіанту стрічки та як фільмові вдалося почати змінювати реальність.

На самоті з війною

Ідея стрічки виникла у данського режисера Сімона Вільмонта. Ми знімали разом інший фільм на сході України під назвою «Віддалений гавкіт собак». Це була історія хлопчика, який росте з бабусею біля лінії фронту, бо його мама померла і саме бабуся стала опікуном. Вона була головною людиною в його житті, яка оберігала, давала тепло і підтримувала так, щоб він емоційно зміг пережити цю війну. На жаль, під час зйомок їй інколи ставало погано через проблеми зі здоров'ям. Ми якось подумали: «А що, якби бабусі, не дай Боже, не стало? А що, якщо є такі діти, які без батьків, без бабусиної допомоги, на самоті з цією війною?»

Так з'явилася думка зняти сиріт, які живуть близько до лінії фронту. Думали зафільмувати історії в інтернатах, а потім врешті-решт дійшли до цього притулку. Це такий незвичний заклад. Якщо батьки зловживають наркотиками або алкоголем і не доглядають за своїми дітьми, то тих забирають сюди на дев'ять місяців. Коли в біологічних родинах перестануть пити, знайдуть роботу та облаштують помешкання, дітей повертають. А якщо цього не стається, тоді через дев'ять місяців дітей передають в кращому випадку в прийомну родину або в будинок сімейного типу, а в гіршому – в інтернати.

Для них це таке собі чистилище. Діти усвідомлюють, що вони зараз або повертаються до батьків, або їдуть в якесь інше місце. Це не так, що у них немає цього розуміння. І весь цей час єдині, хто поруч з ними, – це вихователькі. Якщо дитині пощастило – вихователька дуже добра, вона підтримає та допоможе.

Складнощі зйомок

Створення документального фільму – це, по суті, щоденні складнощі. Коли ти знімаєш художній фільм, то можна спланувати, домовитися, орендувати локацію, підписати контракти з героями, дати їм сценарій… В документальній стрічці все відбувається вживу.

Ми чотири місяці добивалися, щоб нам дозволили взагалі зайти в інтернат чи притулок. Інтернатна система така ж закрита, як в'язниця або СІЗО, навіть гірше. Було також, що зйомка припала на карантин і нас знову не хотіли впускати. Ще був випадок, коли п'яний батько бігав за нами з сокирою та погрожував вбити, коли ми приїхали з соціальною працівницею.

Також з емоційної точки зору це дуже складний фільм для зйомок. Діти не приховують своїх почуттів, емоцій. Там були моменти, коли, наприклад, дитина чекає на маму в свій день народження, сидить біля дверей з ранку до вечора. А мама не приходить. І ми, дорослі, знаємо, відчуваємо, що вона не прийде. Я думаю, і дитина знає, але все одно чекає, має надію. І от всі це розуміють, але ніхто не може набратись сміливості та розказати, що маму насправді не варто чекати, бо вона не прийде.

Боляче також, коли до тебе підходить дитина і говорить: «Слухай, мені тут кажуть, що я можу піти в прийомну родину, але я боюсь, що мої батьки будуть вважати мене зрадником, якщо я піду». І це каже одинадцятирічна дитина, в якої батьки п'ють цілими днями, максимально перестали нею займатися. Але от вона думає про почуття своїх батьків.

Або коли дитину забирають в інтернат і є така традиція, що всі прибігають з нею прощатися. І всі плачуть, бо це ніби відпускають в потойбічний світ.

Грали з дітьми футбол

Налагодити зв'язок з дітьми – непростий процес. Там є така цікава фраза в кінці фільму, коли Коля читає казку своїм молодшим сестрі та братові. В кінці він резюмує: «Це означає, що людям не можна довіряти». Тобто це діти, яким дуже часто брехали і вони зневірилися в дорослих.

І ти не можеш просто прийти і сказати: «Привіт, Коль, просто вір мені і все буде нормально». Так не діє. Ти маєш поступово, крок за кроком отримувати його довіру. Ми кожного разу приходили та збирали всіх в актовому залі, бо там міняються діти, і казали: «Дивіться, ми знімаємо документальне кіно. Це кіно про вас. Нас тут нема, не звертайте на нас увагу. Але кажіть нам одразу, якщо ви не хочете, щоб вас знімали або якщо раптом ви потрапили в кадр і вам це не подобається, піднімайте руку. Ми зупинимо цей процес».

Плюс ми не тільки знімали, а спілкувалися з ними, грали футбол. Інколи разом їли, просто теревенили, грали в карти. Щоб вони зрозуміли, що не є для нас тільки об'єктами і ми цінуємо те, якими вони є і що вони відкривають нам свої історії. І це не було швидко, а поступово.

eprasa.pl a9b884424a

Кадр з фільму «Будинок зі скалок», фото з сайту Держкіно України

Що не ввійшло в стрічку

Є стільки моментів, які не ввійшли в фільм, і я про це дуже шкодую. Багато часу також пішло на монтаж, бо вибрати зі знятих нами 250 годин півтори години – це грандіозна робота.

Ми в 2019 році їхали з режисером Сімоном та Оленою Розвадовською, правозахисницею, котра допомагала в зйомках, до села Кримське. Почалася дуже сильна злива і ми ледь не застрягли в дорозі, бо вода піднялася і ми їхали через ями. Витратили на цю поїздку десь чотири години, щоб отримати дозвіл у мами дівчинки, яку знімали пів року. І жодного кадру про історію цієї дівчинки в кіно не ввійшло. Бо під час зйомок ми знімали одну історію, але, зрештою, зрозуміли, що повинні розповісти іншу історію. І таких моментів було багато.

Наприклад, ви бачите в епізодах якихось героїв, але це не означає, що ми їх знімали п'ять хвилин. Просто в результаті ми зосередилися на чотирьох історіях. Але зафільмували, можливо, десять, можливо, дванадцять історій, можливо, і більше.

Також була сцена, коли один хлопець йшов до інтернату і він обійнявся з другом, вони буквально кілька хвилин стояли обійнявшись. На вулиці чекала машина, але жоден з вихователів не посмів підійти і сказати, що на нього чекають. Всі просто стояли і плакали. І в цей момент я побачив, що плаче і мій режисер також, Сімон. Ми з ним дуже довго працюємо і я ніколи не бачив, щоб він плакав.

Мені здається, ця сцена – це була кульмінація мого документального життя. І, на жаль, цей кадр не потрапив у кінцевий варіант. У нас не вистачило часу розкрити цю історію.

Не змогли просто поїхати після зйомок

Цей фільм загалом унікальний, він допоміг запустити багато процесів. Якби ми не зустрілися з Оленою Розвадовською, то не створили би фонд «Голоси дітей» (voices.org.ua), який зараз допомагає багатьом.

Коли знімали «Будинок зі скалок», в якийсь момент ми зрозуміли, що просто не можемо зробити фільм, відправити на фестиваль, отримати нагороду і все, почати робити наступний фільм. Це було б лицемірством з нашого боку. Ми бачили, що тим дітям, які в притулках, потрібна психологічна допомога.

Олена тоді була правозахисницею та волонтеркою, працювала на Сході з 2015 року. Також допомагала нам під час зйомок. І ми почали на неї, можна сказати, тиснути, аби вона масштабувала свою роботу. Це тривало кілька місяців, поки Олена не погодилася відкрити фонд, але за умови, що я працюватиму разом з нею.

І коли ми зареєструвалися офіційно, то почали допомагати спочатку саме героям фільму, а також вихователькам, бо вони також вигоріли. От уявіть собі, два чоловіка приходять знімати в притулок і їм уже важко. Вони приїжджають і їдуть, а ми говоримо про виховательок, які 20-30 років бачать ці історії, які через себе їх пропускають. У них немає ні супервізорів, ні терапії, ні психологічної допомоги. Нема нічого, що допомагало б їм хоч комусь виговоритися. Тобто ми в притулку зняли фільм, а фільм створив фонд, котрий повернувся і допоміг притулку.

Після початку повномасштабної війни діяльність фонду масштабувалася. Ми асистували в евакуації, до нас почало звертатися багато людей за психологічною підтримкою. Про нас почали писати світові медіа, нас підтримували Опра Уінфрі, Мадонна та багато інших зірок, ми отримували фінансову допомогу з усього світу, від Канади до Австралії. Зараз у нас десь дев'ять осередків по всій країні, ми також надаємо допомогу онлайн для переселенців, які виїхали за кордон.

Допомогти мати родину

Ми зняли цей фільм також, аби показати опосередковані наслідки війни. Бо коли ми говорили про війну з 2014 року, то говорили про якісь явні, очевидні речі. Наприклад, зруйновані будинки, загиблих та постраждалих людей.

Але є й інші наслідки, котрі не завжди відразу помітні. Наприклад, коли через фінансові труднощі на Сході і втрату роботи батьки починають зловживати алкоголем та наркотиками і не турбуватися про свої родини, своїх дітей. І коли ми спілкувалися з вихователькими, вони також казали, що це сильно прогресувало з початком російської агресії. Зрозуміло, що зараз через повномасштабну війну це може ще більше погіршитися.

Тож ми маємо на державному рівні надавати якісну психологічну допомогу дітям. Ми маємо на державному рівні боротися проти інтернатів. Не треба їх перейменовувати в санаторії.

Наш фільм правозахисники також хочуть використовувати як адвокаційний інструмент в боротьбі з інтернатами. Окрім того, буквально позавчора до нас звернулися соціальні служби в Дніпрі. Вони хочуть показувати «Будинок зі скалок» молодим батькам, які приходять забирати дітей в прийомні родини. На їхню думку, це унікальний фільм, який показує через що проходять діти. І батьки, які їх забирають, мають розуміти ці складнощі.

Я дуже сподіваюсь, що фільм стане таким собі посібником для батьків, соціальних працівників і держави, буде використаний для якогось шкільного курсу. Щоб ми всі, хто мають сім'ю, розуміли, що це дано не просто так і дуже важливо. Тому й іншим потрібно також допомогти мати родину.

***

Наразі Лисичанськ є тимчасово окупованим. За словами Азада Сафарова, усіх дітей та працівників притулку вдалося вивезти у безпечне місце ще в перші дні повномасштабної війни. Зараз більшість з них перебуває за кордоном. ●

eprasa.pl a9b884424a

Анатолій ШОРОХОВ
Фото з Вікіпедії

Незагоєна рана України

У жовтні 1845 року Тарас Шевченко, який перебував тоді у «дивному місті» Миргороді, написав таку ж «дивну», на перший погляд, поему-містерію «Великий льох». В ній він згадав напівзабуті і навіть заборонені владою сторінки історії України, серед яких і знищення Батурина. Одна із трьох «пташок» – людських душ – збезчещена «москалями» дівчина згадує, як ці нелюди повбивали усіх мешканців – «і малого, і старого», перетворивши на згарище саме місто. В останній із хат і вона «согрішила», напоївши коня одного із найбільших катів України – царя Пйотра. Страшна історія. Та найстрашніше в ній те, що це правда, яка віками замовчувалась.

Передісторія: Мазепа приймає доленосне рішення

У 1708 році так звана «Північна війна» була у повному розпалі. Несамовитий московський деспот рвався до Балтійського моря, не шкодуючи життів своїх підданих – ні «великоросів», ні «малоросів». Нащадки славних запорожців «засіяли», як писав Шевченко, своїми кістками простори Фінляндії, фортеці, земляні укріплення і канали майбутньої імперії. Гетьман Іван Мазепа, котрий вірно служив московському цареві, давно вже зрозумів, що втрачає не лише вояків, а будь-які перспективи для збереження власної державності. Ще в 1703 році, отримавши листа від дружин козаків Стародубського полку зі скаргою на тяжке становище без чоловіків, він перенаправив його володареві Московії. Але марна справа: доля далеких «малоросійських» жінок та їхніх дітей бездушного царя абсолютно не цікавила. Мазепа, зрозумівши безнадійність своїх сподівань, спробував, за словами історика Тараса Чухліба, «налагодити відносини з одним із польських королів – Станіславом Ліщинським». Спроба виявилась марною. І тоді Мазепа звернув свій погляд на Північ: він вгледів можливого союзника в особі молодого шведського короля (йому не було ще й 30 років) Карла XII. Останній збирався йти походом на Москву, але передумав і 21 вересня 1708 року перейшов на територію Лівобережної України. Карл вирішив перезимувати в Україні, поповнити тут запаси продовольства і фуражу, а також заручитися збройною підтримкою із боку Мазепи. Дізнавшись про це, Мазепа, за спогадами сучасників, був страшенно розстроєний. Кажуть, що спересердя навіть вигукнув: «Чорт його несе сюди!» Гетьман не мав повної підтримки в суспільстві: лише частина козацької старшини була «мазепинцями», інші ж орієнтувалися на Москву, або на Варшаву, або ж на Бахчисарай (Крим). Тому прихід шведів на українські землі створював чудові можливості для розгортання внутрішньої боротьби в суспільстві – справжньої громадянської війни, в якій Московія могла зіграти свою негативну роль. Прагнучи запобігти цьому, 25 жовтня 1708 року Іван Мазепа у супроводі частини козацьких старшин і свого війська (за різними оцінками від 1500 до 5000 осіб) залишив Батурин і переправився через Десну – назустріч шведському королеві. Таким чином, він перейшов свій «Рубікон» і про повернення в минуле не могло бути й мови. Хоча, безумовно, гетьман коливався більше, ніж його північний «союзник», бо був більш як на 40 років старшим за Карла XII: вік Мазепи наближався до 70-річної відмітки. Позаду лишалися великі багатства й земельні володіння, звання, маєтки й нагороди, а попереду – за млою часу, лише невідомість… Потрібно було мати велику мужність і рішучість, щоб зважитися на такий крок! Пйотр, дізнавшись про несподівану «зраду» Мазепи, буквально осатанів: він віддав наказ почати розправу над ним та його прихильниками і, перш за все, захопити і знищити покинутий опальним гетьманом Батурин. Справу цю доручив найвірнішому своєму слузі Меншикову.

Вірний сатрап царя починає діяти

35-річний Алєксандр Меншиков, найближча до царя особа, за десять років зробив блискучу кар'єру: від звичайного офіцера (поручика) до «генерала від кавалерії», «князя Іжорського» і «графа Священної Римської імперії». Під час воєнних дій проти шведів він проявив себе надзвичайно безстрашним, жорстоким і рішучим виконавцем волі свого монарха. Тому саме йому 31 жовтня Пйотр надіслав листа, в якому повідомляв, що шведи вже рухаються до Батурина і вимагав, не зволікаючи, протягом найближчої доби взяти гетьманське місто. Меншиков в той же день кинувся виконувати «височайшу волю». Але ситуація на той час змінилася. Керівник оборони міста, сердюцький полковник Дмитро Чечель вважався одним із найбільш хоробрих і надійних соратників Мазепи, таким же був і гарматний осавул Фрідріх Кенігсек, родом із Пруссії. Обидва були налаштовані рішуче і збиралися захищати Батурин до останнього, аж до підходу гетьмана зі шведською армією. Їхня рішучість була підкріплена додатковими силами: до кінця дня 27 жовтня у Батурин увійшли ще п'ять козацьких полків загальною чисельністю 5000 вояків. Їх направив сам Мазепа для того, щоб втримати місто. У наступні дні козаки і мешканці міста зміцнювали оборонні укріплення, готуючись до штурму.

Меншиков, підійшовши до міста, спробував домовитися із керівниками козацького гарнізону, однак зустрів рішучу відмову. В цей час шведська армія, її передові частини, вже переправлялися через Десну, для того, щоб вийти на «Батуринський тракт». Пйотр, дізнавшись про це, вночі 1 листопада надіслав Меншикову депешу, в якій наказував спробувати взяти місто негайно і, якщо не вийде, то краще покинути його, бо «ворог перебуває в чотирьох милях від Батурина». Генерал відразу ж повів своїх вояків на штурм фортеці. «Війська Мазепині, що стояли залогою в місті, – пише автор „Історії Русі", – боронили місто та його укріплення зі взірцевою хоробрістю та одвагою. Приступи відбивано кілька разів од міських валів, рови міські наповнялися трупами забитих з обох сторін, але битва ще тривала повсюди довкола міста. Врешті ніч і темрява розвели войовників і росіяни одступили од міста і перейшли річку Сейм для зворотного походу». Щоправда, Меншиков спробував ще домовитися із захисниками міста; він направив до них в якості посланця козака Федора Сожка, але того навіть

eprasa.pl a9b884424a

не вислухали. І не відпустили, прикувавши до гармати. Генералові, який впіймав облизня, довелося думати вже про справжній відступ.

Зрадники віддають місто ворогові

Можливо, Меншиков і не взяв би Батурин, якби не допомога з боку таємних прихильників Московії. Відсутність зв'язку з гетьманом, непевність становища і звернення російського генерала із пропозицією здатися – все це викликало замішання серед захисників. Знайшлися люди – наказний полковник Прилуцького полку Іван Ніс та гетьманський перекладач Стефан Зертіс, які стали переконувати керівників міста, що оборонятися далі немає ніякого сенсу. Чечель та його найближчі помічники були незадоволені такими настроями, але серйозно карати опозиціонерів не наважилися. Полковника і перекладача прикували до міських гармат і стали чекати підходу Мазепи, який мав вирішити їхню долю. Але Ніс викрутився зі складного становища: автор «Історії Русі» повідомляє, що йому вдалося послати свою вірну людину – якогось «Соломаху» до Меншикова. Посланець вночі наздогнав відступаючі від Батурина ворожі війська і повідомив їм про підземний хід, що вів прямо у місто. В інших джерелах говориться, що росіяни і так здогадувалися чи знали про існування підземних ходів. Як би там не було, а на світанку 2 листопада вони вдерлися в Батурин.

Бій у місті. Жорстока розправа із захисниками

«Доношу вашей мілості, – написав радісний Меншиков своєму повелителеві, – што ми сего чісла в шті часах полуночі здєшнюю фортецю з двухсторон штурмовалі і… оную взялі». Але то було вже після захоплення Батурина, а перед цим на його вулицях не менше двох годин йшли жорстокі бої. Поява російських стрільців серед ночі в середині міста стала справжньою несподіванкою для його захисників. Вони спробували організувати оборону, але вороги через підземний хід все прибували й прибували. Городяни, козаки й сердюки мужньо відбивалися від нападників, але сили були явно нерівні. Крім того, захисникам не вдалося скористатися і гарматами на стінах фортеці, які давали велику перевагу при її обороні, а тепер стали зовсім непридатними. Один із керівників міста Кенігсек був поранений на самому початку спротиву, а достатньої кількості командирів, щоб організувати таку, як слід оборону, не діставало. Та, власне кажучи, вже й часу для цього не було. росіяни втратили близько трьох тисяч чоловік, але в українців втрати були ще більшими. Нападники, зустрівши таку відсіч, просто осатаніли. В мундирах, заляпаних кров'ю, вони вбивали всіх, хто потрапив їм на очі, спочатку військових, а потім і мирних жителів. Останні – жінки, діти, люди похилого віку – поховалися в церквах, однак ворогів це не зупинило: вони виламували двері, кидали всередину смолоскипи, а людей, які вибігали із палаючих будівель, – добивали. Охоплене полум'ям місто стало схожим на справжнісіньке пекло – пйотровські вояки, як вихідці з потойбічного світу, ганялися за жінками й дітьми, вривалися в будинки, вбивали й гвалтувати їх, не жаліючи навіть немовлят. Жорстока розправа вразила Європу. Французькі газети вийшли через декілька днів із промовистими заголовками «Страшна різня», «Руїна України», «Жінки й діти на вістрях шабель». А придворний Карла XII Адлєрфельд, який побачив місто на власні очі, записав у своєму щоденникові: «Перебили і старих, і малих, не оглядаючись на стать та вік, залишок жінок поцупили. Взяли сорок гармат. Спалили місто і 30 млинів, що стояли на річці Сейм. Все пограбували».

Але то ще було не все. Меншиков наказав прив'язати трупи «начальних козацьких людей» і пустити їх за течією Сейму, щоб усі бачили, на що здатна Московія. Інших – четвертували чи посадили «на палю» на стінах фортеці. Сам командувач особисто спостерігав за стратами, бо був, напевно, садистом по натурі. Потім дозволив грабувати місто і москалі розтягнули все, що тільки можна було, в будинках мешканців і в церквах. Меншиков сам гарячково нишпорив у гетьманській резиденції, палаючи бажанням відшукати якісь казкові «скарби Мазепи». І, не знайшовши нічого, дав наказ залишити те, що колись називалося «містом» – згарища і обвуглені трупи…

Епілог: минуле і сучасність

Батурин, одне з кращих міст тодішньої України, припинило своє існування. За різними джерелами, жертвами «різанини в Батурині» стали не менше 12 тисяч осіб, половина з яких були мирними мешканцями – жінками, дітьми і людьми похилого віку. Щоправда, деякі сучасні дослідники називають менші цифри, але від цього трагедія не зникає. Мазепа, який 7 листопада разом із Карлом XII прибув на місце своєї колишньої столиці, не міг стримати сліз. Він зрозумів, що минулого вже не повернеш. Надії на відродження незалежної козацької держави розвіялися із попелом Батурина і остаточно зникли на полі Полтавської битви, прискоривши смерть самого Мазепи. А росіяни більш як 300 років по тому намагалися зробити все, щоб українці забули Батурин... Хоча своїм нападом на Україну і звірствами в Бучі, Ірпені, Маріуполі та інших містах нагадали про нього. І змусили українців – вслід за легендарним Тілем Уленшпігелем – знову і знову повторювати слова: «Попіл Батурина, інших спалених міст стукає у наші серця!» І буде стукати, аж до повної перемоги над ворогом, знищення його і звільнення рідної землі! ●

Меморіал пам'яті жертв Батурина

eprasa.pl a9b884424a

Михав ТРОХАНОВСКІ

Наш посол Семан Трохановскі – 200 ричниця народжиня

Семан Трохановскі гродився в селі Бовцарйова на Санчивщині. Прийшов він на сьвіт 15.02.1823 р. в хижи нр. 51. Бив сином Ілька (1798-1847) – учителя, рильника, і Єви (1803-1870), дівки Данька Трохановского і Мариї з дому Астрябской, з Береста. Семан Трохановскі бив потомком Івана Трухановича, котрому в 1531 р. польскі король затвердив купно шолтиства в селі Бовцарйова. Тото село било гніздом Трохановских. В роках 1777-1782 мешкало в Бовцарйові, в 11 хижах, 13 родин Трохановских, в тим 11 родин било шолтисіх. А пред Другом сьвітовом войном мешкало гин од 17 до 21 родин Трохановских. Дуже з них переселилося в липци 1945 р. до УРСР, до Кіровоградской области, разом з інчима бовцарянами і батюшком. Виїхали дві треті части села, в тим Трохановских 10 родин і пару осиб з інчима родинами. Понад 60 осиб з Трохановских опустило втовди Бовцарйову. Пізніжше в Україні хибаль найвеце їх мешкало в рейoні місцевости Козова на Тернопільщині.

В часі одпусту-кєрмешу, правдоподибні, в Чірчу, або в інчи одпустові греко-католицкі місцевости, Семан, яко 18-літні хлопчиско, одбив влукам-поривачам вкрадене дітя. Влуки по осьліпіню, або інчим окалічиню, уживали діти до жебраня. Било то дзецко з Білічни, називалося Марися Ізбяньска.

Семан закінчив три кляси ґімназиї, а потим Дяко-учительскі інститут в Премишлі. Довги роки бив дяком і учительом в своїм селі. Можливе, же вчив тиж в інчих сільских школах.

В 1850 р. Семан Трохановскі оженився зо спомненом перше Марисьом Ізбяньском. Марися тиж походила зо шолтисой родини. Била дівком Ілька Ізбяньского і Юстини, дівки Ілька Кописьцяньского і Єви з дому Кривак. Діти Марисі і Семана: Марися – 24.12.1851, Ганця – 12.07.1854 (гмерла по двох місяцях), Данько – 28.12.1855, Грегорко – 3.05.1858 (гмер 18.08.1860), Ганця – 17.02.1861, Михав – 17.11.1862, ... – ?, Ксандер – гмер 20.04.1870 (жив 10 місяців), Ольця –7.07.1871, хибаль тиж Ладомір. Єдна з їх дівок видалася може за Павла Коцура з Лабови.

Семан Трохановскі бив першим лемківским послом до Галицкого крайового сейму во Львові. Правдоподибні бив він єдиним лемківским послом вибраним з териториї Лемківщини до Галицкого сейму в цілі його гісториї. З руснаків вибраним послом до Галицкого сейму бив тиж, і то дві каденциї, Демко Савчак, котри гродився в 1847 р. в Новівси коло Лабови, але вибрани він бив з округу поза Лемківщином. Били тиж послами в своїм часі інчи руснаки, але они не били виберани в округах, лем били послами з уряду. Належали до них греко-католицки владики: Тома Поляньскі, Осиф Сембратович, Севестор Сембратович, Уліян Пелеш.

Вибори до Галицкого крайового сейму били 4 квітня 1861 р. Виберано послів на першу каденцию сейму, яка тривала до 1867 р. Семан Трохановскі бив вибрани з велького сельского виборчого округу – Санч, Ґрибів, Цєнжковіце. Голосували на него тиж і поляки, бо до того округу входили польски міцно залюднени села на північ од Ґрибова. В тим округу виберано єдного посла. В сельских ґмінах Галичини виберано 74 послів. Право голосу мали повнолітні мужчини, котри платили річни податок в окреслени високости. С. Трохановскі бив в незгоді з панами і тото подабалося виборцям з руснацких і польских сіл. По виборах поляки оскаржили його вибір. Рекламациї били зо сторони польских паньских послів, але на сесиї в 1863 р. визнано його повноважиня.

В перших роках існуваня Галицкого крайового сейму послами до него било, разом з нашим послом, двадцет двох українских селян. Семан Трохановскі активні діяв в сеймі спільні з інчима українскима послами. Разом з нима активні боровся о впроваджиня до шкіл навчаня на народні рускі

Посли-русини Галицького сейму 1-ї каденції (1861–1867).
1-й ряд: А. Петрушевич, Я. Кульчицький, А. Яновський, М. Куземський, С. Л-ч, Ю. Лаврівський, М. Качковський, М. Малиновський, А. Юзичинський. 2-й. Я. Шведицький, Ю. Негребецький, М. Демків, Г. Гинилевич, О. Королюк, ?, В. Фортуна, С. Дволінський або І. Загоройко, А. Могильницький, Л. Полевий, І. Борисикевич, А. Стоцький?, Л. Трещаківський, І. Гушалевич, М. Грицак, С. Трохановський, Й. Лозинський, А. Павенцький, А. Добрянський, Т. Павликів, Т. Білоус. 3-й. С. Качала, І. Н., М. Курилович, О. Кравців, І. Дзерович, М. Ковбасюк, М. Устиянович. 4-й. Г. Процак, Я. Лапичак, К. Лепкалюк, М. Старух, М. Лавринович, І. Карпинець. Фото з вікіпедії

(українскі) мові і за ривноправніст вшитких народив. Бив членом Руского клубу. Активні діяв в сеймі без сепаратизму, разом зо вшиткима русинскима послами. Можна о тим переконатися з архівних сеймових документив, яки сут в бібльотеці Ягайлоньского університету. Єст там о Семані Трохановским пару коротких згадок, але мали они велькі одгук. Наш посол боронив народнє шкільництво на Лемківщині з «руском мовом» навчаня. В сеймі виповідався не по-польски, а «по-свому». Знимка Семана била заміщена пред Другом сьвітовом войном в календари товариства «Просвіта», а репродукцию знимки замістило «Наше слово» в нумери з дня 31.08.1980 р.

Семан Трохановскі стартував тиж в наступних виборах, але не зостав вибрани, бо виступувала против него адміністрация. Гмер в 1890 році. По роках кандидатом до Галицкого крайового сейму бив його син Данько, котри в 1882 р. оженився з Марисьом Поляньском. Мешкала она за Бовцарйовом на другим селі, в Полянах. Походила зо старого роду єґомосьців. Данько Трохановскі, будучи війтом Полян, перед Першом сьвітовом войном, кандидував до Галицкого сейму во Львові з Українско-руско народньой демократичной партиї.

Памятайме о наших предках. ●

eprasa.pl a9b884424a

РЕЦЕНЗІЇ

Сергій Лущик, «Синдром вільного падіння». Роман. Львів: Видавництво Анетти Антоненко, 2022. – 212 с.

Дарина ПОПІЛЬ

Книга для стимуляції розуму. Інтелектуальна проза в дії

Кожну українську нову книгу останнім часом можна сприймати як маленьку культурну перемогу. Письменники пишуть, видавництва видають, люди купують і читають. Це надихає, адже попри війну українському суспільству потрібна творчість, література. А отже, життя триває.

Зовсім нещодавно у Видавництві Анетти Антоненко вийшов дебютний роман Сергія Лущика «Синдром вільного падіння». У 2022 році автор, що працює лікарем-психіатром, став лауреатом у літературному конкурсі від видавництва «Смолоскип» одразу у двох номінаціях. Лауреата ІІІ ступеня отримав за збірку поезій «Ехомнезія» і власне Лауреата ІІІ ступеня одержав за «Синдромом вільного падіння», проте під «робочою» назвою «Цинобра».

Отже, спробуємо проаналізувати твір, що вибивається з рамок вже від самого початку, тікає з-під наших очей, заплутує наші думки і постійно приховує у собі смисли та сенси. Якщо ви любите ігри, наприклад, збирати пазли і вас не нервує складний процес, поки повної картини зовсім не видно, то, можливо, ви захочете «впасти» у це плетиво слів та подій.

Спочатку зачепимо тему сюжету, він у дебютній прозі Лущика, яка, до речі, є доволі поетичною, сам зачеплений наче гачками за внутрішній кістяк мережива тексту. На перший погляд (особливо читаючи коротку анотацію до книги) нам видається, що сюжет у книзі присутній, він доволі простий і логічний. Тема доволі тривіальна, головний герой Іво, з багатьма травмами з минулого, хоче залягти на провінційне дно, втікає сам від себе, а водночас, одержимий пошуками загадкової жінки, і не проти погратись у детектива.

Але вже при первинному знайомстві з персонажем і текстом приходить розуміння, що сюжет у «Синдромі вільного падіння» – це лише форма, оболонка, сутність, яка сконструйована таким чином, щоб лише вдавати із себе звичайний, нормальний, лінійний твір. Вдавати для того, щоб, можливо, читачам було легше осилити книгу, дійти з її дифузіями та крововиливами алюзій та марень в події та перипетії до самого завершення історії (якщо все-таки припустити, що в цієї історії є початок та кінець).

Хоча, можливо, і ні, цілком ймовірно, що ніхто і ніщо з себе в цьому творі не вдає, а є просто таким як є, самобутнім, уривчастим, витриманим та досконалим у своїх власних соках та потах, річчю у собі. Тому що, дуже вже здається, що автор навіть і не пробує сподобатись нам, не прагне схилити на свою сторону, викликати співчуття чи співпереживання. Сергій Лущик просто створив текст, що живе своїм життям, відпустив його, можливо, ще навіть далеко до моменту завершення письма. Автора немає взагалі. Він зник, помер, розчинився у власному тексті. (Тут передаємо щирі вітання усім іншим країнам та літературам, що давно пережили постмодернізми і їхні наслідки, Барту з його «смертю автора», Фуко із зникненням автора з тексту, Дерріді з деконструкцією і Ліотару з його виведенням постмодернізму на серйозний філософський рівень, а також постмодерністам-практикам, як Умберто Еко, чи нашому першопрохідцю Юрію Андруховичу. На превеликий жаль, в українській літературі ми досі не пережили всіх цих процесів повнокровно і потужно, а тому у деяких сучасних текстах все ще вигулькують різноманітні постмодерністичні цікавинки, які для українських читачів досі можуть сприйматись все ще як диковинки.)

Занурюючись у внутрішній світ героя, ми потрапляємо у його безкінечний діалог самого з собою, розмову, яку нам, може, і не варто було б слухати, але ми вже тут і вже вслухались. Стали підслуховувачами, підглядачами чужого, заплутаного життя і вже нам не випадає відірватись на половині цієї нарації.

Немає великого значення, що у романі з'являється ще один герой Степан, він є тим самим знаряддям у руках творця тексту, що й Іво. Несуттєво також, що і крім таємничої Єви, ми спотикаємось об інші імена та постаті жінок: Єва, Ліліт, Вікторія… Це все одні і ті ж самі маски – однієї і тієї самої сутності. Присутності та, можливо, швидше відсутності чогось бажаного, ідеального. Такого, що головний герой хоче знайти, отримати, а основне – втримати. Але ця мрія висковзує від нього повсякчас, як і власне життя, в якому він шукає сенс, але не вміє відшукати. Синдром відкладеного життя вигулькує зі сторінок і махає нам своїми кволими рученятами раз за разом. «Невидимий згусток людиноподібної істоти, яка взяла за звичку звалювати із кожного населеного пункту, не проживши і декількох тижнів. Синдром відкладеного життя. Такий діагноз собі часто виставляв Іво. Точніше, автор, але приписував його Іво».

Текст написаний красиво. У сенсі слів, їхніх відтінків, запахів, звуків. Словом-лейтмотивом-кодом книги є «цинобра», воно саме по собі несе наче цілий всесвіт емоцій. Підштовхує в різні моменти до важливих рефлексій. Якщо ви поки що не знаєте його значення, вам буде навіть цікавіше на нього натрапляти і задумуватись, які відчуття «цинобра» викликає саме у вас.

Попри безліч спалахів у голові, які провокує текст, виникає чітке відчуття, що твір творився розумом, а не серцем. Він сконструйований таким чином, щоб у читача теж швидше активізувати мислення, асоціативні ряди, підживити, зачепити або здивувати інтелект, а не пороздирати рани душі.

18.

eprasa.pl a9b884424a

Хоча, загалом, «Синдром вільного падіння» є мінорним, але завдяки ефекту певної віддаленості від нас героїв і їхніх пережиттів, так наче вони десь за склом, ми швидше думаємо про їхні болі і проблеми, але якось не встигаємо ними надто перейнятись. Можливо, причиною цьому є також абсолютна нелінійність тексту, скачки часу, оповідей, ролей. Автор, якого немає, все ж подбав про те, щоб нас кидало в дорозі романом, як на дуже нерівній трасі. Розслабитись важко, але й вийти з машини вже небезпечно та й не дуже хочеться.

Сергій Лущик. Фото з фейсбук-сторінки Сергія Лущика

«(Асоціації працюють? Тобто – запускаються асоціації? Вільні асоціації. Це ж основна мета цього тексту – стимулювати певні ділянки мозку, а ті ділянки, своєю чергою стимулюватимуть сусідні [і не тільки] ділянки; читання завжди корисне для мозку, завжди. Систематичне читання, постійне)». Як бачимо, для автора образи, що хаотично виникатимуть у нашій голові, мабуть, є важливішими, ніж емоції, які пролазитимуть десь глибше в наше нутро.

Гіпертекст. Призабуте слово, в основному вживане дослідниками того ж постмодернізму, про який ми вже згадували. «Синдром вільного падіння» можна розглядати як приклад гіпертексту на практиці. Адже часто маємо відсилання на інші твори, інших авторів, дослідників. Оскільки фахом автора є медицина, нерідко зустрічаємо у книзі різні медичні терміни, діагнози, факти.

У романі гіпертекст успішно єднається з концепцією гри, тому що багато посилань на інші твори є сильно замаскованими. Не кожен уважний читач з першого разу збагне ці головоломки.

Багатошаровість тексту дозволяє читати його на різних рівнях. Можна триматись слабкої, але все ж оболонки сюжету і плисти твором таким чином, намагатись не випасти з човна аж майже до самого кінця, коли розкидані пазли таки спробують стати суцільною картиною. Можна відпустити свій мозок від першої сторінки і просто блукати потоком, пірнаючи та визираючи на поверхню, хапаючи бризки інформації та фантасмагорій так само хаотично, як вони самі і створені. Дуже приємно, долаючи цей шлях нелінійності, вихоплювати різноманітні знайомі відсилання на щось інше.

Суб'єктивно при читанні вихоплювались постійно якісь вдалі й актуальні цитати на тему росії. Бракувало лише написання в книзі власних назв, пов'язаних з нею, з малої літери.

«Хай вже Крємль стане догори дриґом, нагнітає постійно, падло невмируще!»

«Чому всі обличчя навколо схожі на коней Пржевальського? Міліметри до дотику. Відстань вимірюється емоціями. (Знову ці росіяни зі своїми... кіньми. Це все із школи тягнеться, забагато росіян!)»

«Світає, край неба палає... Палає вся голова. Якби вигадали машину часу, я був би добровольцем, аби скоротити віку диктатору. (Але з якого століття?)». Остання цитата чітко зараз сприймається на тему путіна і його диктатури, хоча, зрозуміло, що письменник має на увазі й інших диктаторів з минулого.

Автор неодноразово знімає з себе відповідальність за те, про що оповідає. Він підкреслює свою ненадійність, недостовірність. Він не несе відповідальності за те, що ми читаємо, і тим паче, як ми це прочитуємо. Чим більше автор наголошує на вигаданості та неправдоподібності своїх рефлексій, тим більше ми задумуємось про їхнє реальне підґрунтя. Але ж маємо до справи з художньою літературою, отож, навіщо дошукуватись істин. Якщо вони і є в цій книзі, то замасковані так, що може бути потрібне не одне читання, аби їх відшукати і зрозуміти.

Попри постійні відсилання читачів кудись далі і багато пояснень різних термінів, текстом рухатись вперед доволі легко. Тому що, через певну перенасиченість інформацією, алюзіями, ілюзіями, метафорами, підтекстами, читати зовсім не нудно. І це справді доволі цікавий феномен твору – без чіткого сюжету, з невеликою кількістю подій, зате неймовірною кількістю внутрішніх рефлексій на них та монологів – текст рухливий і слизький, сідаєш на нього з гори і за кілька годин вже внизу цієї дивної письменницької гірки.

«Синдром вільного падіння» Сергія Лущика – це щось трохи інше, ніж звичайна література, якщо це роман – то він нестандартний за своєю формою, змістом, подачею. Якщо це не роман, тоді визначення треба ще пошукати. Після прочитання книги варто трохи почекати, подумати, переосмислити почуте і побачене. Власне так хочеться написати: почуте і побачене. Картинки в голові все ще мигатимуть деякий час, хоча ви вже й достоту не пам'ятатимете, що там зробив Іво чи Степан і чи знайшов головний герой свою Єву. Спалахи мигають, думки клубочаться в голові. Мабуть, саме в цьому і є цінність дебютної прози психіатра-нарколога, письменника-початківця з Рівненщини.

eprasa.pl a9b884424a

XLVIII ФЕСТИВАЛЬ УКРАЇНСЬКИХ ДИТЯЧИХ АНСАМБЛІВ КОШАЛІН 2023

відбудеться 10-11 червня 2023 року (субота, неділя) в Балтійському драматичному театрі у Кошаліні при Театральній площі 1 (Plac Teatralny 1)

Зголошення про участь ансамблів просимо пересилати листовно до 15 травня ц.р. на адресу:
Związek Ukraińców w Polsce, Zarząd Oddziału w Koszalinie, ul. J. Piłsudskiego 6/1, 75-500 Koszalin
тел.: 94 /342-64-70, 884-994-009 zup_koszalin@wp.pl

У заяві слід подати: ● назву ансамблю ● місцевість ● ім'я та прізвище керівника, а також його електронну адресу і телефон ● тему, заголовок, час тривання програми (субота - не довше 15 хв.; неділя -10 хв.) ● кількість виконавців та опікунів (1 на 15 дітей) ● кількість мікрофонів тощо.

Управа відділу ОУП у Кошаліні

Zadanie dofinansowano ze środków Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji
Zadanie publiczne jest współfinansowane ze środków Gminy Miasta Koszalina
Zadanie publiczne jest współfinansowane z budżetu Województwa Zachodniopomorskiego

---

Управа Кошалінського відділу Об'єднання українців у Польщі, дирекція Загальноосвітнього ліцею у Білому Борі ім. Т. Шевченка, управа фонду ДЕКА, яка веде Початкову школу ім. Т. Шевченка в Білому Борі, запрошують на V УКРАЇНСЬКИЙ ДИТЯЧИЙ ТАБІР, який проходитиме 24 червня – 2 липня 2023 року (9 днів) в Білому Борі.

Організатори забезпечують: ● нічліги та харчування (сніданки, обіди, вечері) ● опіку інструкторів ● добрі умови ● екскурсії – поїздки над озеро і море ● спортивні змагання ● навчання українських пісень ● та інші атракції.
Приймаємо зголошення дітей від III до VIII класу початкової школи.
Кількість місць обмежена.
Контакт і зголошення – домівка ОУП в Кошаліні: тел. 94 342 64 70, або 503 005 378,
електронна адреса: zup_koszalin@wp.pl ; biuro@admedia-consulting.pl
Запрошуємо!

Роман Білас, голова відділу ОУП в Кошаліні

Об'єднання українців у Польщі, гурток у Білому Борі, щиросердечно запрошує на заходи, присвячені річницям народження й смерті Тараса Шевченка, які відбудуться 10-12 березня 2023 р.

Програма святкувань:
◖ 10 березня 2023 р. о 9:00 – концерт у виконанні учнів I Загальноосвітнього ліцею ім. Тараса Шевченка в спортивному залі школи. Після концерту конкурси: вікторина про життя та творчість поета, співаної поезії, читання віршів та художній. До участі запрошуємо учнів початкових шкіл з ґміни Білий Бір та пунктів навчання української мови з північної Польщі.
◖ 12 березня 2023 р. о 15:00 – покладання квітів до пам'ятника Тараса Шевченка.
◖ 12 березня 2023 р. о 15:15 – КОНЦЕРТ у виконанні учнів шкіл ім. Тараса Шевченка в Білому Борі та соліста, вокаліста, композитора, інструменталіста ПАВЛА ТАБАКОВА зі Львова, випускника Вищої музичної академії у Львові.

Почесний патронат: бургомістр Білого Бору
Медіа патронат: Наше слово, Радіо Кошалін
Захід дофінансовано з бюджету ґміни Білий Бір.

Наше Слово **Adres:** Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: **prenumerata i reklama** – tel./fax 22 677-88-10, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45. **E-mail:** redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl Internet: www.nasze-slowo.pl **Kolegium Redakcyjne:** Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuczenko, Anastazja Krawczuk. **Zespół redakcyjny: zastępca redaktora naczelnego** – Paweł Łoza, **sekretarz** – Tetiana Daniuczenko, **redaktorzy** – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), redaktor stylistyczny – Anna Russu, redaktor techniczny – Olga Michaluk, **prenumerata, reklama** – Łesia Korostatewycz. **Współpracownicy:** Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów). **Wydawca:** Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), E-mail: sekretariat@ukraincy.org.pl, biuro@ukraincy.org.pl Internet: http://ukraincy.org.pl **Fotoskład:** Redakcja „Nasze Słowo" **Druk:** Drukarnia „Efekt". Nakład 2100 egz. Pismo dofinansowano ze środków budżetu państwa Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa.
Konto bankowe dla wpłat w PLN: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD: IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa,
Konto bankowe dla wpłat tylko w USD: IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196 BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa.

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji. Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy. Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika. Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa" wyłącznie za zgodą redakcji. Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Słowo" dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u, w wybranych EMPiK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.: Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie www.prenumerata.ruch.com.pl Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH" pod numerami: 22 693 70 00 lub 801 800 803 – czynne w dni robocze w godzinach 7^{00} – 17^{00}.

Publikacje wyrażają jedynie poglądy autora/ów i nie mogą być utożsamiane z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Статті виражають точку зору авторів і не можуть уособлювати офіційну позицію Міністра внутрішніх справ та адміністрації.

eprasa.pl a9b884424a

Мова Пішемо по-свойому

ПУДЛЯСЬКІ ЛІТЕРАТУРНИ КОНКУРС

Твори літературу «по-свойому»!

Запрошуємо взяти участь у першому Підляському літературному конкурсі

«Пішемо по-свойому»!

КОНКУРС ДЛЯ ВСІХ – І ТИХ МОЛОДШИХ, І СТАРІШИХ

Напиши вірш, прозу, репортаж або й інший твір рідною мовою – українською підляською говіркою і передай організаторові конкурсу:
Підляський науковий інститут
Більськ, вул. Кринична, 14,

або пришли поштою на адресу:
Podlaski Instytut Naukowy, skr. poczt. 26, 17-100 Bielsk Podlaski

або мейлем: poswojomu@gmail.com

На праці чекаємо до **15 березня 2023 р.**

ВСЕ ПРО КОНКУРС ЗНАЙДЕТЕ ТУТ:

www.pninstytut.org/populyaryzacziya/pishemo

KOMITET DO SPRAW POŻYTKU PUBLICZNEGO
NIW
Sfinansowano ze środków Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w ramach Rządowego Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021–2030
NOWE FIO

eprasa.pl a9b884424a